

T.C.
SAĞLIK BAKANLIĞI
Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sayı : B100TSH0110001 - 1808
Konu : Bulaşıcı Hastalıklarla Mücadele

17.02.2006

GENELGE
2006/23

Ülkemizin içinde bulunduğu coğrafik yapı, alt yapı eksikliklerinden kaynaklanan problemler ve genel hijyen uygulamalarındaki noksanlıklar sebebiyle özellikle yaz döneminde sindirim yoluyla bulaşan hastalıklar, kış döneminde de solunum yolu ile bulaşan enfeksiyon hastalıkları görülebilmektedir. Bu durumda toplumda bireylerin ve yakınlarının sağlıkları tehlike altına girmekte, sosyal ve ekonomik problemler ortaya çıkmaktadır.

Bulaşıcı hastalıkların engellenmesinde; çevrenin olumlu hale getirilmesi, atıkların sağlıklı bir şekilde bertaraf edilmesi, suların dezenfeksiyonu, vektörlerin ortadan kaldırılması, gıda güvenliği ve kişisel temizliğin bir yaşam biçimi haline getirilmesi önemlidir. Bütün bu önlemlerin önemli bir kısmı belediyelerin hizmet alanına girmektedir. Bununla birlikte İl Sağlık Müdürlüklerinin bulaşıcı hastalıklar çıkmadan önce ve çıktıktan sonra yapması gereken pek çok hizmet vardır.

1. SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN HASTALIK ÇIKMADAN ÖNCE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER:

1.1. Bulaşıcı ve salgın hastalıklarla ilgili olarak "İl Merkez İzleme ve Denetim Ekibi"nin oluşturulması:

Sağlık Müdürlüklerindeki Bulaşıcı Hastalıklar Şube Müdürlüğü'nde bulaşıcı hastalıkları izlemek ve çalışmalarını denetlemek için bir ekip oluşturulacaktır. Bu ekip şu konulardan sorumlu olacaktır:

- a. Salgınlar için erken uyarı sisteminin kurulması,
- b. Muhtemel salgınlar için hareket planlarının hazırlanması,
- c. Mevcut kaynakların (personel, malzeme, araç) kayıtlarının tutulması,
- d. Salgın kontrolü konusunda personelin eğitiminin sağlanması,
- e. Bulaşıcı hastalıkların görülmesi durumunda ve salgınlarda koordinasyonun sağlanması.

Bu ekip, epidemiyoloji, sağlık yönetimi, bulaşıcı hastalıklar, mikrobiyoloji ve çevre sağlığı konularında yetişmiş personelden oluşacaktır. Bu konularda yetişmiş personelin öncelikle Bulaşıcı Hastalıklar Şube Müdürlüğü'nde çalışmalarını sağlayacaktır. Tüm zamanlı çalışma imkanı bulunamayan bu niteliklere haiz personel ise ikinci görev ile görevlendirilecektir. İl içinde, Bakanlığımız ve Hacettepe Üniversitesi işbirliğince düzenlenen EIS kursuna katılan personel varsa bu ekibin içinde yer almaları sağlanacaktır. Gerekli durumlarda bu ekibe teknik destek verecek tercihen Halk Sağlığı ile Enfeksiyon Hastalıkları ve Klinik Mikrobiyoloji alanındaki uzmanlar ve akademisyenler belirlenecek ve bu kişiler bilgilendirilecektir.

DAİMİ GENELGE

1.2. Mevcut durum

a. Hastalıklar: Sağlık kurumlarından gelen veriler düzenli bir şekilde değerlendirilecektir. Tüm vakaları belirlemek amacıyla, rutin bildirim sistemi sürveyans çalışmaları ile desteklenecektir.

b. Personel: İl içi personel durumu, personel hareketliliği ve personelin bilgi düzeyi belirlenecektir.

c. Malzeme ve araç: İlin envanteri düzenli olarak takip edilecektir.

d. Sağlık ocaklarından gelen veriler doğrultusunda il içindeki riskli bölgeler ve risk faktörleri belirlenmeye çalışılacaktır.

1.3. Personelin nitelik olarak yeterli hale getirilmesi

Merkez izleme ve denetim ekibi, ilgili şubelerle işbirliği yaparak sağlık personelinin hizmetiçi eğitimini tamamlayacaktır.

1.4. Malzeme ve araç desteği

Laboratuvarlar ve sağlık ocaklarının ihtiyaçları tamamlanacaktır.

1.5. Mevsime özel çalışma esaslarının belirlenmesi

Mevsim başlarında tüm sağlık kurumları ile bir toplantı düzenlenerek yaklaşmakta olan mevsimde hangi sağlık sorunları ile karşılaşılacağı, bunlarla ilgili alınması gereken önlemler açıklanacaktır.

1.6. Halk eğitimi çalışmaları

Mevsim ya da aylara göre bulaşıcı hastalıklar ve ortaya çıkan problemlere yönelik halk eğitimi planlanacaktır. Halk eğitimi konusunda il içindeki kurumlarla (Milli Eğitim Müdürlüğü, Belediye, basın-yayın kuruluşları, Tarım Müdürlüğü, Müftülük, gönüllü kuruluşlar gibi) işbirliği yapılacaktır.

1.7. Sektörlerarası işbirliği

Bunların başında il ve ilçe hıfzısıhha kurullarının düzenli toplanmasının sağlanması ve bu toplantılarda hangi sektörün ne iş yapacağına karara bağlanması gelmektedir. Bunun dışında işbirliği yapılacak kurumlardan en önemlilerinden biri de Belediyelerdir. Belediyelerin yapamadığı işlerin neler olduğunun belirlenmesi ve nasıl yapılabileceğinin ortaya konulması gerekmektedir. Ayrıca ilde Milli Eğitim Müdürlüğü, Tarım ve Köyişleri Müdürlüğü, Çevre Müdürlüğü alt yapı ile ilgili diğer kurumlar (Devlet Su İşleri, İller Bankası, Özel İdare gibi) ile işbirliğine gidilecektir. Adı geçen kuruluşların dışında ilde işbirliği yapılacak pek çok sektör olduğu da unutulmamalıdır. İçme suyu kirliliği veya yetersiz klorlamalar oldukça önemli olup, konuyla ilgili olarak Belediyeler uyarılmalı ve bu husus İl Hıfzısıhha Kurulu'nda görüşülmeli ve alınan kararların takipçisi olunmalıdır.

İl Hıfzısıhha Kurulu toplandıkça alınan kararlarının bir örneği Bakanlığımıza gönderilecektir. İlgili kuruluşların yerine getirmediikleri ve hastalık riski taşıyan her husus Bakanlığımıza bildirilecektir.

DAİMİ GENELGE

2. SAĞLIK MÜDÜRLÜĞÜ TARAFINDAN HASTALIK ÇIKTIKTAN SONRA VEYA SALGIN SIRASINDA ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Sağlık Müdürlüğü oluşturduğu "İl Merkez İzleme ve Denetim Ekibi" ile, bulaşıcı hastalıkları izleyecek, bildirimleri değerlendirecek, gerekirse yerinde incelemelerde bulunacaktır. İncelemeler sonucunda belirlenen eksiklikler bir rapor halinde Valiliğe ve sağlık kurumlarına dağıtılacaktır. Salgın öncesi çalışmaları etkili ve yeterli hale gelen bir Sağlık Müdürlüğü'nün temel görevi kurumlar arası koordinasyonu sağlamak, lojistik destek vermek ve Sağlık Bakanlığı ve il içindeki kurumlarla iletişimi sağlamaktır. Aşağıda salgın öncesi hazırlıkları olan bir Sağlık Müdürlüğü'nün yapacağı faaliyetler belirtilmektedir.

2.1. Salgının tanımının yapılması ve özelliklerinin belirlenmesi

Sağlık ocakları ile aile hekimliği sisteminin başladığı illerde aile sağlığı merkezleri ve toplum sağlığı merkezleri kendi bölgelerinde gelişen olayları izlerken il içindeki hastalık salgınlarını fark etmeyebilir. İl içinde dağınık özellik gösteren vakaların salgın özelliği taşıması Sağlık Müdürlüğü tarafından fark edilebilir. Böyle durumlarda Sağlık Müdürlüğü sağlık ocaklarını veya aile sağlığı merkezleri ile toplum sağlığı merkezlerini uyararak çalışmalarını yönlendirecektir. Bu yönlendirmede salgına ait yer, kişi, zaman özelliklerini bildirmesi sağlık kurumlarının çalışmalarını kolaylaştıracaktır. Ayrıca ildeki hastanelere gelen vakalar veya laboratuvar sonuçlarının bir salgının varlığı veya ihtimalini göstermesi durumunda, Sağlık Müdürlüğü sağlık ocaklarını veya aile sağlığı merkezleri ile toplum sağlığı merkezlerini acil olarak uyaracaktır. Ayrıca Bakanlığımız Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Kontrolü Daire Başkanlığı hemen telefonla bilgilendirilecektir. Salgın sonlanıncaya kadar bu Daire Başkanlığı'nın istediği bilgiler günlük olarak faks veya e-posta yoluyla iletilecektir.

Salgın varlığı veya salgın ihtimali olmasa bile konu medyada yer almışsa toplumda hassasiyet oluşturacağından, konu incelenerek Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Kontrolü Daire Başkanlığı bilgilendirilecektir.

2.2. Risk altındaki nüfusun belirlenmesi

İldeki tüm sağlık kurumlarından mevcut hastalık bildirim sistemi gereğince bildirimler Sağlık Müdürlüğü'ne yapılmaktadır. Sağlık Müdürlüğü ise bu vakaları inceleyecek, epidemiyolojik değerlendirmeleri yapacak ve elde ettiği sonuçları sağlık kurumlarına duyuracaktır.

2.3. Hastalık kaynağı, bulaşma yolunun belirlenmesi

Sağlık Müdürlüğü kendisine bildirilen vakaları değerlendirecek, epidemiyolojik yöntemleri kullanarak hastalığa neden olan kaynak (kaynaklar) ve bulaşma yolu (yolları) hakkında sonuca ulaşacaktır.

2.4. Koruma ve kontrol önlemlerinin belirlenmesi

Kaynak ve bulaşma yollarına ait elde edilen bilgiler değerlendirilerek alınması gereken önlemler belirlenecektir. Bu önlemler il-ilçe hıfzısıhha kurullarında karara bağlanacaktır. Her sektörün yapması gerekenler belirlenecek ve takip edilecektir. Gelişmeler Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Kontrolü Daire Başkanlığı'na iletilecektir.

2.5. Lojistik

Sağlık Müdürlüğü ihtiyaç duyulan malzemeyi stoklarından dağıtacaktır. Yetersizlik halinde Bakanlığımızdan destek istenecek veya il imkanları ile ihtiyacı karşılamaya çalışacaktır. Burada önemli olan Sağlık Müdürlüğü'nün lojistik ile ilgili planlarını dikkatli yapması ve sağlık kurumlarının ihtiyaçlarını zamanında ve en uygun araçlarla sağlayabilmesidir. Sağlık Müdürlüğü sağlık kuruluşları tarafından tanı amacıyla alınan numunelerin ilgili laboratuvarlara getirilmesi ve sonuçlarının Bakanlığımıza ve sağlık kurumlarına ulaştırılmasında aktif rol alacaktır.

2.6. Sektörlerarası işbirliği

İl-ilçe hıfzısıhha kurulları dışında, sağlık kurumlarının ihtiyaçlarının karşılanması, salgına yol açan hastalık ile ilgili teknik düzeyde destek sağlanması, halk eğitimi çalışmaları amacıyla il düzeyinde sektörlerarası işbirliği önem taşımaktadır.

2.7. Sağlık eğitimi çalışmaları

Personel eğitimi: Hastalığın klinik tanısı, laboratuvar tanısı, numune alma ve numunelerin taşınması konularında personel en hızlı şekilde bilgilendirilecek ve eğitilecektir.

Halk eğitimi: Halkın hastalıktan korunması, hastalık etkeni ile karşılaşanlara belirtilerin anlatılarak sağlık kurumlarına başvurmalarının sağlanması, hasta bakım kuralları başlıca konuları oluşturmaktadır.

2.8. Rapor hazırlanması ve dağıtımı

Salgının saha araştırmasından elde edilen bulguların raporu hazırlanacaktır. Raporun içeriğinde şunlar yer alacaktır:

GİRİŞ

- İlin genel özellikleri (sosyal, iklim vs), etkilenen alana ulaşılabilirlik

ARAŞTIRMA

- Amaçlar
- Saha ziyaretleri ve bunların kimler tarafından gerçekleştirildiği
- Görüşülen kişi ve kurumlar

SONUÇLAR

- İlk vakanın ortaya çıkış tarihi
- Vaka sayısı
- Vakaların yaş ve cinsiyete dağılımı
- Ölen sayısı ve vaka fatalite hızı
- Vakaların coğrafik dağılımı
- Vakaların günlere veya haftalara dağılımı

DAİMİ GENELGE

- Laboratuvar ve antibiyogram sonuçları
- Alınan çevresel numune sayısı ve analiz sonuçları
- İl-ilçe hıfzısıhha kurullarında alınan kararlar
- Sorumlu kuruluşlarla yapılan yazışmalar
- Akademik çevrelerden alınan bilimsel görüşler

TARTIŞMA

- Araştırma sonucu elde edilen bulgular ve saha araştırmasının kısıtlılıkları
- Salgının tekrarlama riski
- Salgının muhtemel sonuçları

ÖNERİLER

- Alınan kontrol önlemlerine ilişkin basit ve pratik öneriler
- Salgını kontrol etmeye yardımcı olacak ek kaynaklar (insan, materyal, finans) için öneriler

Bu rapor araştırma bittikten hemen sonra gecikmeden;

- Bakanlığımız Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü Bulaşıcı ve Salgın Hastalıklar Kontrolü Daire Başkanlığı'na,
- İl Hıfzısıhha Kurulu üyelerine,
- Sağlık ocaklarına,
- İldeki diğer sağlık kuruluşlarına,
- Komşu illerin Sağlık Müdürlüklerine,
- İl ve ilçe belediyelere,
- İldeki salgın kontrolüne katılan veya ilgisi olduğu düşünülen kuruluşlara,
- Bakanlığımızca uygun görüldüğü takdirde basın kuruluşlarına gönderilecektir.

Bir salgının incelenmesinin nedeni, sadece halkın korunması ve salgının kontrolü değildir. Ayrıca salgının tekrarlanmasını önlemek de hedeflenir. Bu nedenle bir salgının incelenmesi, kontrolüne yönelik yapılan çalışmalar ve yapılması gerekenler konusunda topluma hizmet veren tüm sektörler bilgilendirilmelidir.

Sağlık Müdürlüğü salgın nedenlerini belirleyerek, salgın sonrası bu önlemlerin alınmasını ve uygulamaya geçirilmesi için çalışmalarını sürdürecektir. Ayrıca sürveyans çalışmalarını sürdürerek alınan önlemlerin gerçekten yeterli olup olmadığı izlenecektir.

Bilgi ve gereğini önemle rica ederim.

Prof. Dr. Recep AKDAĞ
Sağlık Bakanı

DAĞITIM

A Planı

DAİMİ GENELGE